

GEWONE EN VERHEVEN TAAL

Wanneer jongeren geconfronteerd worden met kerkelijke, godsdienstige, religieuze, levensbeschouwelijke, liturgische enzovoort taal en verhalen, ervaren zij deze vaak als anachronistisch. Termen en begrippen als 'heil', 'verkondiging', 'Rijk Gods', 'eucharistie', 'sacrament' enzovoort komen bij veel jongeren over als behorend tot een lang verlopen tijd en een andere cultuur, waarvan ze de context niet meer begrijpen en verstaan en die voor hen gepasseerde stations zijn. Verheven taal, die geen voeling meer heeft met hun leefwereld en die hen op geen enkele manier meer aanspreekt. Oorzaken hiervoor kunnen worden gevonden in de secularisatie en marginalisering van het godsdienstige, waardoor het transcendente en numineuze minder vanzelfsprekend is geworden. Door deze ontwikkelingen zijn veel specifiek religieuze zaken tot de verleden tijd gaan behoren.

De spanning tussen gewone, alledaagse taal en het taalspel van het Heilige is echter geen nieuw fenomeen. Ook in het verleden heeft daartussen altijd een zekere spanning gestaan. Een spanning die echter minder problematisch was, maar dat onder invloed van seculariserende tendenzen wel is geworden.

Het gaat er nu niet om, die spanning op te heffen en daarvoor oplossingen aan te bieden, maar te zoeken naar wegen waardoor niet alleen de spanning blijft bestaan, maar religieuze taal door jongeren wel wordt verstaan. Daarmee raken we aan het educatieve aspect van de veel grotere problematiek rond de crisis van de religieuze taal in het algemeen.

Religieuze taal onderscheidt zich van 'gewone' taal door haar symbolisch, transcendent, zintuig-overschrijdend karakter. De vraag is nu, wat er precies voor nodig is om mensen te leren 'zien', dat het in religieuze taal om een anderssoortige dimensie gaat, om een niet zichtbare werkelijkheid. Zonder initiatie kan er dan ook geen sprake zijn van religieus taalgebruik en -verstaan. Het samengaan van gewone taal en religieuze taal in een vak als levensbeschouwing levert dan ook verstaanbaarheidsproblemen op. Toen een leerling eens werd gevraagd naar de herkomst van het woord 'heil', dacht deze dat dit afkomstig was van 'helicopter'. Zo'n voorbeeld toont aan, hoe wereldvreemd voor de jonge generatie religieuze termen en begrippen vaak zijn, omdat de context dikwijls volkomen verloren is gegaan. Het weer opnieuw leren verstaan van religieuze taal is derhalve een educatief probleem van de eerste orde; zonder onderling begrijpelijke en verstaanbare taal immers geen communicatie.

"Mijn vader droeg altijd zo'n kruisdingetje, 'van Jezus' betekent dat volgens mij. Ik weet het niet, maar hij bidt niet voor het eten ofzo. En mijn moeder is niets."

"We hadden net paasviering op school. Dan wordt er met een gebed geopend en een verhaal verteld. Vandaag waren het veel flarden. Het ging over Kaïn en Abel en Jezus. Ik geloof dat de meesten niet eens gesnapt hebben waarover het ging (...) Ik lees vaak boeken over de Tweede Wereldoorlog. Ik zei tegen onze lerares: als God bestaat, dan had Hij toch toén wel iets kunnen doen? Ze zei dat ze het er ook moeilijk mee heeft. Maar ja, ze is godsdienstlerares, ze kan dus niet zomaar zeggen dat God niet bestaat."

(Hugo)

JAN SIMONS
AAD DE JONG